

Boeken

HERWIG LEROUGE

Waarvan is Badiou de naam?

Alain Badiou, een twee

tachtigjarige filosoof, maakt vandaag furore in de media van Sarkozy's Frankrijk met zijn verklaring dat het communisme weer op de agenda staat.

In de conclusie van zijn laatste werk, *L'hypothèse communiste*¹, schrijft hij: "Dertig jaar lang werd het woord 'communisme' ofwel volledig naar de vergeethoek verbannen of zo goed als gelijkgesteld met criminele zaken. Niettemin zijn er heel wat aanwijzingen (...) dat er aan deze reactieve periode een einde komt. De historische paradox is dat wij nu in zekere zin meer te maken krijgen met het soort problemen dat in de eerste helft van de 19^e eeuw werd bestudeerd dan met de problemen die wij van de 20^e eeuw hebben overgeërfd. Net zoals omstreeks 1840 worden we geconfronteerd met een cynisch kapitalisme, dat zich opwerpt als de enige weg voor een redelijke organisatie van de maatschappij. Overal wordt geïnspireerd dat de armen terecht arm zijn, dat de Afrikanen achterlijk zijn en dat de toekomst behoort ofwel aan de Westerse 'beschaafde' burgerijen ofwel aan diegenen die naar het voorbeeld van de Japanners dezelfde weg inslaan. Vandaag net als toen zijn uitgestrekte gebieden ten prooi aan extreme armoede, zelfs in de rijke landen. Zowel tussen landen als tussen sociale klassen bestaan er afschuwelijke en steeds grotere ongelijkheden. De subjectieve en politieke kloof tussen enerzijds de boeren van de Derde Wereld, de werklozen en de werkende armen van onze 'ontwikkelde' maatschappijen en anderzijds de 'Westerse' middenklassen is absoluut en gaat gepaard met hatelijke onverschilligheid. De politieke macht is meer dan ooit de waterdrager van het kapitalisme en de huidige crisis toont dat goed aan met zijn enige ordewoord 'red de banken'.

De revolutionairen zijn versnipperd en zwak georganiseerd, grote sectoren jongeren zijn aangetast door nihilistische wanhoop, de grote meerderheid van intellectuelen loopt in de pas. En toch organiseren wij veel talrijker politieke processen van een nieuw type onder de arbeiders en de volksmassa's, ook al zijn wij even geïsoleerd als Marx en zijn kameraden op het ogenblik van de verschijning van het later beroemd geworden Communistische Manifest van 1847. Wij gaan veel talrijker op zoek naar manieren om de nieuwe modellen van het communistische Idee echt te ondersteunen. Zoals in het begin van de 19^e eeuw gaat het nu ook niet om de overwinning van het Idee, wat gedurende een groot deel van de 20^e eeuw al te onvoorzichtig en al te dogmatisch wel het geval was. Van belang zijn eerst en vooral het bestaan van het Idee en hoe het geformuleerd wordt. We moeten in de eerste plaats de communistische hypothese een sterk subjectief bestaan toekennen. (...) Wij kunnen de derde periode van dit Idee ontsluiten. En als we dat kunnen, moeten we dat ook doen."

In tegenstelling tot een communistische partij die in Frankrijk met de daver op het lijf zit bij het idee het communisme te moeten verdedigen, lanceert deze filosoof het opnieuw en dat is geweldig.

Het boek bestaat uit vijf delen. In zijn inleiding bevestigt Badiou het filosofische karakter van zijn werk: het boek wil het begrip waarheid verduidelijken. Als iets mislukt, betekent het dan dat het verkeerd is? Badiou stelt dat een mislukking of een tegenstelling niet betekent dat iets ongeldig is maar dat het in feite om een etappe gaat. In de drie volgende hoofdstukken illustreert hij die stelling aan de hand van de analyse van drie mislukte pogingen tot verandering van de wereld en de politiek: Mei 68, de Culturele Revolutie in China en de Commune van Parijs. In het laatste hoofdstuk heeft hij het over de betekenis van een historische gebeurtenis.

We kunnen ons de vraag stellen waarom hij deze drie voorbeelden heeft gekozen en bijvoorbeeld niet de Oktoberrevolutie. Ten slotte was dat de langste en meest alomvattende ervaring en drukte ze haar stem-pel op zowat heel de 20^e eeuw.

Uit verdere lectuur blijkt al snel dat deze ervaring niet past binnen het zeg maar anarchiserende kader van Badiou's "communisme". De ervaringen die hij beschrijft, heeft hij juist uitgezocht vanwege hun tegenstelling met het marxisme en het leninisme (van de 20^e eeuw, zo zegt hij).

Mei 68

"De kracht, de bijzonderheid van Mei 68 in Frankrijk, schrijft de auteur, ligt in het feit dat het vier uiteindelijk zeer verschillende processen met elkaar heeft verbonden, gecombineerd": de revolutie van de scholieren, de grootste algemenestaking uit de Franse geschiedenis, een libertaire meimaand die opriep tot een omvorming van de zeden en de zoektocht naar een nieuwe opvatting van politiek in de woelige jaren die volgden. De oude opvatting kwam de bevolking als verstand voor en het is in de zoektocht naar een alternatief dat de betekenis op lange termijn ligt van Mei 68. Volgens de oude opvatting, die de auteur volledig achterhaald noemt, was er maar één historische kracht (de arbeidersklasse) die kon emanciperen, die zelf quasi geprogrammeerd was in de sociale en historische realiteit. Dat vereiste het bestaan van een specifieke politieke organisatie (de communistische partij) en sociale steunpunten (waaronder het strijdsyndicalisme). Tijdens Mei 68 "trad de actie van de arbeiders en de volksmassa's op elk moment buiten zijn normale kader, door de ontplooiing van initiatieven die als anarchistisch en wild werden bestempeld". "Vergeet niet dat elke politiek georganiseerd is en dat de moeilijkste kwestie voor de veelvormige experimenten vanaf 1968 die was van het type organisatie. Want de doctrine van het klassieke partijapparaat die berust op sociale steunpunten en waarvan de belangrijkste 'veldslagen' in feite electorale gevechten zijn, heeft alles gegeven wat zij kon. Ze is versleten en ondanks de grootse daden die ze tussen 1900 en 1960 heeft gesteld of begeleid, functioneert ze niet langer."

Daarom, zegt Badiou "moet vandaag elke emancipatiepolitiek komaf maken met het partijmodel of partijenmodel, hij moet zich bevestigen als politiek 'zonder partij', zonder echter te vervallen in anarchie, een stroming die nooit meer is geweest dan de holle kritiek op, of de doorslag of de schaduw van de communistische partijen, net zoals de zwarte vlag niet meer is dan de doorslag of de schaduw van de rode vlag." We kunnen ons dan afvragen of elke vorm van organisatie van de ideologische strijd en de collectieve actie moet verboden worden of dat de nieuwe vorm nog moet uitgevonden worden en moet breken met de oude (de partij als gids, de avant-garde, de verticale structuur...).

Mei 68 betekent ook, en misschien wel vooral, een radicale kritiek op de representatieve democratie, op het parlementaire en electorale kader, "op de 'democratie' in zijn betekenis van staat, instellingen, grondwet. Vergeet vooral niet het uiteindelijke ordewoord van Mei 68: 'Verkiezingen, valstrik voor het klootjesvolk!'" En "voor die vijandige gezindheid jegens de representatieve democratie zijn welbepaalde redenen. Na een maand van nooit geziene mobilisatie van achtereenvolgens de studenten, de arbeiders en de volksmassa's slaagt de regering erin verkiezingen te organiseren. Het resultaat is de meest reactionaire Kamer ooit! Iedereen heeft nu wel door dat het verkiezingsapparaat niet alleen, zelfs niet vooral, een apparaat ter vertegenwoordiging is, het is ook een apparaat ter onderdrukking van de bewegingen, de nieuwigheden, de breuken."

Mei 68 is dus in de eerste plaats de zoektocht naar nieuwe vormen (daarvan getuigt de toenmalige slogan "De verbeelding aan de macht!") Deze zoektocht geldt nog altijd. Het enige verschil tussen toen en nu is dat "wij niet langer geloven in het bestaan van een historische kracht die de ontvoogdingsstrijd kan voeren." Mei 68 was volgens Badiou ook "het geheel van de ervaringen die hebben bewezen dat de onmogelijke omverwerping van de sociale rangorde wel mogelijk was doordat men op

een nooit geziene manier het woord nam en op de tast op zoek ging naar organisatievormen die geschikt waren voor het nieuwe van de gebeurtenis.”

Vertrekkende vanuit een concrete ervaring, vanuit een specifieke situatie, met een communistische partij die al grotendeels de sociaaldemocratische toer op was, die in feite het kader van het burgerlijk parlementarisme aanvaardde en met alle macht het revolutionaire elan afremde, komt Badiou tot algemene conclusies. Hij had een analyse kunnen maken van revolutionaire ervaringen uit min of meer dezelfde periode, zoals de Cubaanse revolutie of de Vietnamese verzetsstrijd en tot een heel andere conclusie kunnen komen, namelijk dat de revolutie niet kan zegevieren zonder de organisatie van de avant-garde in de communistische partij die de revolutionaire principes trouw blijft. Hij had zich kunnen afvragen waarom Mei 68 niet meer dan een tussendoortje is gebleven alvorens terug te keren naar de normale sociaaldemocratie. Wat is er nodig om zo'n revolutie om te vormen tot een echte revolutionaire beweging? Wat ontbrak er aan Mei 68? Badiou legt de nadruk op de noodzaak van politieke actie buiten de instellingen, zeggend omdat het onmogelijk zou zijn de zaken enkel van binnenuit te veranderen. Maar betekent het stompzinige parlementarisme van de PCF, voor wie de omvorming van de maatschappij alleen mogelijk is via de instellingen, dat elke aanwending van de instellingen, zelfs voor revolutionaire doeleinden, uit den boze is?

De Culturele Revolutie in China

Die revolutie “illustreert hoe door de interne tegenstellingen binnen de Chinese Communistische Partij twee groepen tegenover elkaar kwamen te staan: de voorstanders van de revolutionaire massa-actie en de vertegenwoordigers van het politieke en militaire apparaat. Dit leidde tot het afwisselend negeren van de autoriteit van de CCP door de revoltes en door brutale ordehandhaving door het leger.” Hier stelt Badiou het begrip van de staatspartij als centrum van de revolutionaire politieke actie in vraag. Dat is volgens hem onontbeerlijk.

In een opmerkelijk helder moment doet de auteur een poging tot verklaring van het volgens hem te snelle einde van de Grote Proletarische Culturele Revolutie: “Na twee jaar van opwindend maar ook van grote beproevingen wil de overgrote meerderheid van het volk dat de staat bestaat en desnoods hardhandig zijn bestaan te kennen geeft”, met het risico te moeten afzien van de onophoudelijke omverwerping van welke sociale rangorde ook die Alain Badiou wenst.

De Commune van Parijs

Badiou: “De Commune heeft, zoals elke ware gebeurtenis, niet een mogelijkheid gerealiseerd maar haar geschapen. Het is die van een ‘onafhankelijke proletarische politiek’ ter vervanging van de representatieve vorm van de politiek, of ‘de democratie’ als het proces (of het systeem) waardoor de burgers terzelfder tijd vertegenwoordigd en van de machten die hen aanbelangen ontdaan zijn. (...) De Commune bewijst dat ‘de missie’ van waarachtig links er niet in bestaat de staat te leiden maar haar omver te werpen. De Commune illustreert de noodzaak te breken met parlementair links, dat in werkelijkheid niet meer is dan een nuttige uitlaatklep voor de machthebbers. Haar discours bevredigt de verzuchtingen van de verdrukten en verzwakt meteen hun revolutionaire geweld. Maar de verandering van een systeem vereist wel een zekere hoeveelheid kracht en die hoeveelheid kan niet bereikt worden op deze manier. Parlementair links is dus een handige conservatieve list, kortom opium voor het volk. De Commune heeft noch een politieke klasse, noch de bestaande politiek vernietigd, maar wel een einde gemaakt aan ‘de politieke onderworpenheid van de arbeiders en de volksmassa’s’. In die zin is de Commune geslaagd. En in vergelijking met de opkomst van een politieke klasse lijkt de bloedige onderdrukking van Thiers dan eerder een anekdote in de geschiedenis; de werkelijke duur is de duur van de gevolgen, met andere woorden de lange termijn.”

Badiou gaat hier in tegen het bilan van Marx over de ervaring van de Commune van Parijs. Voor Marx was de Commune het bewijs dat elke revolutie de bestaande burgerlijke parlementaire staat, het beroepsleger enzovoort met de grond moest gelijkmaken. Het proletariaat moest de leiding nemen, het volk moest zich bewapenen, ambtenaren moesten verkozen worden en te allen tijde afzetbaar. Maar hij betreurde dat de Commune niet resoluut de opbouw van zijn eigen voorlopige staat ter hand had genomen, die de aanvallen van de reactie van zich af had kunnen slaan. In die zin vindt Badiou het bilan van Marx dubbelzinnig. En die dubbelzinnigheid, zegt hij, zal gestalte krijgen in het model van de proletarische of communistische partij, die er niet in geslaagd is de tegenstelling te overstijgen tussen de radicale kritiek op de (burgerlijke) staat en het voorstel van een nieuwe centrale en gedisciplineerde organisator – de partij – die volledig gericht is op de overname van de staatsmacht.

Badiou: “Je zou kunnen zeggen dat de partij de dubbelzinnigheid van het marxistische bilan van de Commune verwerkelijk, gestalte geeft. De partij wordt het politieke spanningsveld tussen het niet-staats-, zelfs antistaatskarakter van de ontvoogdingspolitiek en het staatskarakter van de overwinning en de duur van die politiek. En of die overwinning er nu komt door een opstand of door verkiezingen, doet er niet toe: het denkschema is hetzelfde.”

Daarom maakt Badiou geen analyse van de Russische revolutie. Deze ervaring zou niets anders zijn dan een mislukking, de mislukking van de vorm partijstaat van het communisme (de mislukking dat is “het ogenblik waarop men van de revolutie overstapt naar de staat” en naar zijn “moordende stomiteit”, p. 22-24). De overwinning op het fascisme, de dekolonisatie, de economische, sociale en culturele ontwikkeling in de Sovjet-Unie en in China zou niet leerrijk zijn? Zijn die dan verworven ondanks de staatsvorm of de partijvorm van het communisme? Is het dan zo dat deze staatsvorm “het tegenovergestelde vertegenwoordigt(de) van de emancipatiepolitiek” (p. 195)? Is het dan niet een feit dat de partijstaat van het Chinese communisme de hergeboorte heeft mogelijk gemaakt van een verbrokkeld land, dat in de jaren twintig van vorige eeuw in handen was van krijgsheren? Staat de sociale vooruitgang in de Westerse wereld tijdens de 20^e eeuw dan volledig los van het communisme uit die tijd?

Voor Badiou is het “de discipline van de communistische partijen in de postleninistische periode (die) het bestaan van partijstaten met een politionele organisatie heeft mogelijk gemaakt. Wij hebben een lange periode achter de rug waarin die discipline ten top werd gedreven, waarin zij is overgegaan in een autoritarisme dat een kopie was van de staatsmacht. Wat domineerde was niet het vertrouwen in de mensen, maar het wantrouwen. We moeten daarentegen een discipline van het vertrouwen uitvinden. Dat is niet het enthousiasme, de creatieve spontaneïteit van de beweging waarvan ik hou en die ik deel, maar die niet volstaat om de nieuwe duur waaraan we behoefte hebben tot stand te brengen. De onderdrukten hebben geen enkele andere hulpbron dan hun discipline. Als je niets hebt, geen geld, geen wapens, geen macht, dan rest je niet veel meer dan je eenheid. Onze centrale kwestie is dus: welke vorm kan een nieuwe discipline aannemen? Vanuit filosofisch standpunt denk ik dat het noodzakelijkerwijze een discipline van de waarheid is, een discipline van het proces zelf. Wat geschiedt, wat zich voordoet moet voor die discipline de algemene wet zijn. Anders gezegd: die discipline moet voortkomen uit het politieke proces zelf. Uiteindelijk gaat het om trouw. Hetzelfde probleem duikt op wanneer men zich vragen stelt over de minimale discipline die een verliefd koppel moet opbrengen om hun relatie te doen slagen.”

Zijn visie op de socialistische staat is dan op zijn minst... vaag: “We moeten durven toegeven dat we momenteel geen formule hebben voor de staatsmacht. Wij hebben geen klaar alternatief voor de staat. In het klassieke marxisme is dit alternatief bekend onder de naam ‘de dictatuur van het proletariaat’. De uitdrukkingen uit het verleden zijn niet voor herhaling vatbaar, vanwege hun zeer negatieve politieke ervaring.”

In de tekst van Badiou is een onderwerp, namelijk dat van de klassenstrijd, afwezig. Wanneer hij de kwestie van de klassen aansnijdt, zegt hij hoe moeilijk het is de klassen te identificeren en hij hanteert liever het concept van het “principe”. Met name het principe van de “kracht van de armen”.

Op het ogenblik dat de Franse arbeidersklasse de patronen “in bedwang houdt”, dat in Guadeloupe een vorm van arbeidersmacht meemaakte (tijdens de strijd wendden de mensen zich met hun problemen tot de LKP en niet tot de staatsdiensten en ze deden dat zoals men zich zou wenden tot een arbeidersstaat), op dat ogenblik spreekt Badiou over “het verzet tegen de algemene organisatie van de goederendienst, de aandacht voor de kwestie van de arbeiders van buitenlandse afkomst, de verdediging van de sociale zekerheid of de openbare diensten als een vorm van strijd onder het kapitalisme. Om op lange termijn die kwesties te handhaven zijn er zeker nieuwe vormen van collectieve organisatie nodig, die een openlijke, echt politieke discussie inhouden.”

Hypothetisch communisme

Het laatste, meer algemene hoofdstuk heeft als titel “Het Idee van het communisme”. Alain Badiou beschrijft het als “de ontmoeting tussen de subjectiviteit van een individu, de concrete politieke periode op een bepaald ogenblik en de historische component waarin het individu zijn eigen plaats moet innemen. Dat wil zeggen dat de actie moet gebeuren in de actualiteit en terzelfder tijd op de zeer lange termijn. Want in de huidige politieke situatie kan een actie op korte termijn ontmoedigend zijn. Zij zal echter haar volle betekenis krijgen als wij haar situeren op het scharniermoment waarop zich voor de politieke actie een nieuwe historische fase pijnlijk ontplooft.”

“Een idee is de bevestiging dat een nieuwe waarheid historisch mogelijk is.”

“Door de gedachten, die altijd globaal en universeel zijn, te combineren met experimenten van fragmenten waarheid, die lokaal en uniek maar universeel overdraagbaar zijn, kunnen wij het bestaan van de communistische hypothese of eerder het Idee van het communisme verankeren in de individuele bewustwording van de mensen. Wij kunnen de derde periode van dit Idee ontsluiten. En als we dat kunnen doen, moeten we het ook doen.”

Maar dat nieuwe communisme moet ontdaan worden van zijn hinderlijke hegeliaanse oorsprong. Juist die oorsprong heeft geleid tot misbaksels als “de communistische staat”. Volgens Badiou gaan communisme en staat niet samen, in tegenstelling tot Hegel voor wie de rede zich doorheen de geschiedenis ontwikkelt en tot volledige ontwikkeling komt in de voltooide vorm van de staat. De reden hiervoor is dat de geschiedenis voor Hegel geen fictie is maar de werkelijkheid zelf, terwijl in feite de geschiedenis geen zin heeft, ze is immers onbestaande; ze is louter een reconstructie achteraf.

Het einde van zijn werk antwoordt op de steeds terugkerende kritiek op het communisme: het zou gaan om een utopie. Wanneer een theorie wordt weerlegd door de ervaring, zegt Badiou, betekent dit niet noodzakelijk dat de theorie onjuist is; het kan gaan om hulphypothesen, het kan te wijten zijn aan een fout die teruggaat op de beginvoorwaarden enzovoort. Een voorbeeld van zo’n verborgen veronderstelling is het volgende: als we een afstand willen meten met behulp van een meetlat, moeten we er impliciet van uitgaan dat de meetlat niet bestaat uit een stof die tijdens het experiment een of andere verandering kan ondergaan. Soortgelijke veronderstellingen maken duidelijk dat we onmogelijk kunnen weten wat fout is wanneer een theorie ongeldig wordt verklaard: is het de theorie zelf of zijn het de bijkomende hypothesen?

Badiou is van mening dat “de duidelijke mislukkingen, verbonden met de communistische hypothese, etappes in zijn geschiedenis zijn geweest en blijven”. Voor hem heeft elke revolutionaire ervaring noodzakelijkerwijze een positieve kant

die op lange termijn duidelijk wordt, wat de kritiek erop relateert of een verontschuldiging lijkt voor het onmiddellijke en zelfs vernietigende concrete aspect ervan. Deze mislukkingen betekenen geenszins dat we de emancipatiestrijd niet moeten voortzetten. Integendeel, de lessen die we eruit kunnen trekken, moeten de verdere strijd verduidelijken. Het communisme is nog altijd even relevant in de huidige wereld, op voorwaarde dat we samen grondig de doelstellingen en de middelen herzien.”

Volgens Aymeric Monville² “schept Badiou een onoverbrugbare afgrond tussen de meest gangbare begrippen van het politieke denken: het subject en het collectief, het toeval en de noodzaak, het werkelijke en het mogelijke, de staat en de revolutie. Is zijn weigering dialectisch te denken een gevolg van zijn voorliefde voor de formele logica (voor Badiou valt wiskunde samen met ontologie) of eenvoudigweg het gevolg van een verlangen zoveel mogelijk afstand te nemen van Hegel, zoals het artikel ook aankondigt?”

“Een voorbeeld: een van Badiou’s hegeliaanse zwarte schapen is de staat. Hij beschouwt die alleen in termen van verplichtingen en nooit van mogelijkheden. Het gaat er niet meer om van zoals in de marxistische traditie, te kijken hoe de staat ingrijpt op het proces dat leidt van het rijk van de noodzaak naar dat van de vrijheid. Het gaat zelfs niet om het eenvoudig begrijpen op welke krachtsverhoudingen de klassenheerschappij van de staat zich vestigt, bijvoorbeeld het feit dat het niet niets is te leven onder de Franse Vichystaat of de Republiek, hoe onvolmaakt deze laatste ook moge zijn. Neen, de auteur veroordeelt de staat op zich, het idee van de staat in de betekenis die Plato aan het woord gaf.”

“En om aan deze staat het hoofd te bieden ziet Badiou maar één uitweg: een individuele beslissing. Een vooronderstelling die hij deelt met het liberale methodologische individualisme, dat niet wil horen van sociale klassen, behalve dat bij Badiou het individu de mogelijkheid heeft zich te verzetten, de mogelijkheid heeft een ‘heldhaftige maar individuele projectie’ te realiseren. En zo worden de moraal, het engagement teruggeworpen op het vlak van het geweten, van de strijd met zichzelf, losgemaakt van alle omstandigheden. Dat is een aristocratische houding die veel verschuldigd is aan Sartre en die ons gewoon terugleidt naar de neokantiaanse scheiding tussen het concrete geval en de abstracte wet, tussen de politiek en de moraal.” (...)

“Zo wordt er nergens gewag gemaakt van het reële communistische project. Uiteraard niet als een mechanische noodzaak maar als mogelijkheid, geschapen door de ontwikkeling van de productiekrachten en de productieverhoudingen. Het ging nochtans om een van de cruciale bijdragen van Marx inzake het utopisch socialisme.”

“Natuurlijk is het marxisme geen economisme. Om een nieuwe maatschappij te baren is een vroedvrouw nodig. Maar geen enkele materialist zou de rol van de economie in laatste instantie kunnen ontkennen. Voor Badiou echter heeft de economie juist het statuut van kantiaans noumenon³: men kan het wel denken (dat ze een vage rol speelt) maar men mag het niet kennen. Vandaar dat de filosoof vanwege het ‘cynische karakter’ van het huidige kapitalisme moeilijkheden ondervindt om datzelfde kapitalisme, dat volgens hem teruggekeerd is naar het stadium van 1840, te definiëren. Nochtans is het kapitalisme – een productiemodel dat gekarakteriseerd wordt door de tegenstelling tussen kapitaal en arbeid en de afpersing van meerwaarde – niet meer of minder cynisch al naargelang van het moment.” (...)

“Hieruit blijkt duidelijk dat het de bedoeling is komaf te maken met het marxisme en niet alleen met ‘zijn hegeliaanse oorsprong’ zoals hij in het artikel laat uitschijnen. We kunnen ons zelfs afvragen of de kritiek op Hegel wel legitiem is; in elk geval begrijpen we niet goed welk voordeel Badiou erbij heeft Hegel te vervangen door een andere befaamde ‘idealistische’ denker zoals Plato. Want het gaat om ‘het idee’ van het communisme en er schuilt een fundamenteel verschil tussen het idee bij Plato en bij Hegel in het feit dat voor deze laatste het idee geen lege abstractie is maar het product van een compromis: het

idee is concreet en maakt deel uit van een aan de gang zijnde totalisatie. Waartoe dient het dan dit idee terug te plaatsen in de bovenzinnelijkheid van de ‘kenbare wereld van Plato’?”

“Bij lezing van het artikel zou men eigenlijk graag dit ‘idee’ of deze ‘hypothese’ van het communisme weer op aarde laten neerdalen. Het is echter moeilijk bij Badiou de instrumenten te vinden om die stap te zetten. Een stap waarvan we toch mogen veronderstellen dat hij in een context van steeds hardere confrontatie de communisten en ook talrijke progressieve militanten in de ban houdt.”

Herwig Lerouge is hoofdredacteur van Marxistische Studies

Noten

1. Alain Badiou, L'hypothèse communiste, Édition Lignes, 2009, 192 p. ISBN: 978 2 35526 025 4. Van het boek bestaat voorlopig geen Nederlandse vertaling.
2. <http://www.lafauteadiderot.net/spip.php?article168>: « Le communisme hypothétique d'Alain Badiou », 17 april 2009.
3. Noumen: iets dat door het verstand of de geest alleen, buiten alle waarneming, gedacht wordt: het Ding an Sich dat op zichzelf onkenbaar is.